

STUDIA THEOLOGICA DOCTORALIA VI

MASTERPRINT
IAȘI - 2014

STUDIA THEOLOGICA DOCTORALIA

VI

Volum coordonat de:

Pr.Prof.Dr. Viorel SAVA
Prof.Dr. Pablo ARGÁRATE
Pr. Drd. Ciprian CIUNTU
Drd. Nicolae PINTILIE

Volum rezultat în urma desfășurării Simpozionului Internațional „Studia Theologica Doctoralia”, ediția a VI-a, organizat de către Școala Doctorală a Facultății de Teologie Ortodoxă „Dimitru Stăniloae” din Iași, în parteneriat cu Facultatea de Teologie Romano-Catolică din cadrul Universității „Karl Franzens” din Graz, Austria.

Mănăstirea Neamț
12-13 Mai 2014

MASTERPRINT
Iași, 2014

INV.:

MITROPOLIA MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI
BIBLIOTECA "DUMITRU STĂNILOAE" - IAȘI

COTA:

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

**Studia theologica doctoralia/Pr.Prof.Dr. Viorel Sava, Prof.Dr. Pablo Argárate, Pr. Drd. Ciprian Ciuntu, Drd. Nicolae Pintilie
Iași – Masterprint 2014**

Bol. VI, ISBN 978-606-666-369-4

- I. Sava, Viorel (coord.)
- II. Argárate, Pablo (coord.)
- III. Ciuntu, Ciprian (coord.)
- IV. Pintilie, Nicolae (coord.)

Tehnoredactare: Valentin Grosu

Coperta 1: Sfinții Martiri Brâncoveni

Coperta 4: Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține integral
autorilor.

ISBN 978-606-666-369-4

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	7
EUCCHARISTIC DEVELOPMENTS IN LATE FOURTH CENTURY JERUSALEM	
Pablo ARGÁRATE.....	11
PARTICIPATION AT THE DIVINE LITURGY - PERSONAL NECESSITY AND ECCLESIAL EVENT - IN THE THEOLOGICAL REFLECTION OF FATHER PROFESSOR ENE BRANIȘTE	
Viorel SAVA.....	21
SACRIFICIUL MIELULUI – ICOANĂ A JERTFEI LUI HRISTOS	
Petre SEMEN	39
THE VALUE OF THE SACRAMENT OF REPENTANCE AND OF THE SPIRITUAL FATHER IN CHRISTIAN LIFE	
Ioan Cristinel TEȘU	53
DIMENSIUNEA SACRAMENTALĂ A PAROHIEI ORTODOXE	
Gheorghe PETRARU	61
ASPECTS CONCERNING THE RELATIONS BETWEEN ESPHIGMENOU MONASTERY OF MOUNT ATHOS AND THE ROMANIAN PROVINCES	
Ioan MOLDOVEANU	79
LA PÉDAGOGIE DE L'ESPRIT SAINT DANS LA TRADITION ORTHODOXE	
Carmen-Maria BOLOCAN	91
LOVE AS MARK OF GOD'S ACTIONS	
Paul-Cezar HÂRLĂOANU	119

„DUH ÎN PÂINEA TA, FOC ÎN VINUL TĂU”: SFÂNTA EUHARISTIE – IZVOR AL VIETII, ÎN GÂNDIREA SFÂNTULUI EFREM SIRUL	
Ioan BĂDILIȚĂ.....	133
IMAGINEA APOCRIFĂ A EUHARISTIEI ÎN CORAN	
Oliviu Petru BOTOI.....	155
RAPORTUL DE INTERDEPENDENȚĂ DINTRE DUMNEZEIASCA EUHARISTIE ȘI SFÂNTUL ȘI MARELE MIR	
Cătălin-Mihai BUCUR.....	171
PERIOADA PENTICOSTARULUI - VREMEA BUCURIEI	
Dumitru (Dionisie) CONSTANTIN.....	191
EUHARISTIE ȘI SPOVEDANIE, JERTFĂ ȘI ÎNDUMNEZEIRE ÎN TEOLOGIA PĂRINTELUI DUMITRU STĂNILĂ	
Ștefan COJOCARIU	203
CONTEXTUL SPIRITUAL AL MISIUNII ORTODOXE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	
Vasile Cristian DĂSCĂLESCU	217
DOMNIA LUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU – PERIOADĂ DE RENAȘTERE A MUZICII PSALTICE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC PRIN PERSOANA LUI FILOTHEI SIN AGĂI JIPEI	
Adrian DOBREANU	237
CONTRIBUȚII IMPORTANTE LA DEZVOLTAREA MUZICII CORALE RELIGIOASE ROMÂNEȘTI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ	
Daniela DOROȘINCĂ	243
ECONOMIE ET ACRIBIE DANS L’EGLISE ORTHODOXE	
Nichifor HORIA.....	263
PERSPECTIVA BIBLICA ASUPRA DEZASTRULUI PERSONAL ȘI COLECTIV ÎN LUMINA PLÂNGERILOR LUI IEREMIA ȘI ACTUALIZAREA EI ÎN ISTORIE	
Costel HROȘTEA	277

ÎNAINTEAPRĂZNUIREA NAȘTERII DOMNULUI ÎN TRADIȚIA CATEDRALĂ CONSTANTINOPOLITANĂ: PRINCIPALELE ETAPE ȘI INFLUENȚA SA ASUPRA RITULUI BIZANTIN ACTUAL	
Cezar LOGIN	293
THE PHILOKALIC ETHOS IN THE THEOLOGY OF ABBA DOROTHEUS	
Theofan MADA	305
LEGĂTURILE SFÂNTULUI CONSTANTIN BRÂNCOVEANU CU ROMÂNII ARDELENI	
Ștefan MĂRCULEȚ	315
CONCEPTE FILOSOFICE ȘI REFERINȚE SCRIPTURISTICE ÎN DISCURSUL DE MULȚUMIRE ADRESAT LUI ORIGEN	
Constantin-Ionuț MIHAI	325
CONVERTIREA CREȘTINĂ – DIMENSIUNE A POCĂINȚEI	
Gheorghe MIHALACHE	335
PAROHII VIRTUALE, COMUNITĂȚI RELIGIOASE ONLINE ȘI CULTUL ELECTRONIC- AUTENTICITATEA RELIGIOASĂ A INTERNETULUI	
Andreea Raluca NEAGU	347
EUHARISTIA ȘI VALOAREA EI MORALĂ ȘI MISIONARĂ	
Dănuț NICHITA	363
TIPOLOGIA COMUNICĂRII ÎN SPAȚIUL SOCIAL	
Ciprian OLINICI	375
CONCEPTUL DE „POCĂINȚĂ” LA DEUTERO - ISAIA (CAP. 40-55)	
Petru PAVĂL	391
SFÂNTA TAINĂ A EUHARISTIEI – TAINĂ A BISERICII ȘI A UNITĂȚII NOASTRE	
Florin Constantin PÎRCĂLABU	405
ANAFORA SFÂNTULUI VASILE CEL MARE DIN RITUL ITURGIC ETIOPIAN	
Nicolae PINTILIE	421

TAINA VINDECĂRII SUFLETULUI REFLECTATĂ ÎN TAINA SPOVEDANIEI ȘI A EUHARISTIEI	
Bogdan-Ionel PIȘTEA	435
FROM ὁ (‘ED) TO ΜΑΡΤΥΣ: THE DEVELOPMENT OF THE CHRISTIAN CONCEPTION ABOUT	
Ioan-Lucian RADU	447
ISIHASMUL NEMȚEAN ÎN TIMPUL SFÂNTULUI PAHOMIE DE LA GLEDIN	
Benedict SAUCIUC	461
PROFILUL MITROPOLITULUI ANTIM IVIREANUL, RELAȚIA CU DOMNITORUL CONSTANTIN BRÂNCOVEANU ȘI CONTRIBUȚIA SA ÎN AFIRMAREA ORTODOXIEI ROMÂNEȘTI	
Cătălin SOARE	469
MĂRTURISIRE ȘI CONVERTIRE SPIRITUALĂ ÎN „CATEHEZELE” SFÂNTULUI CHIRIL AL IERUSALMULUI	
Florin Toader TOMOIOAGĂ	483
GLOBALIZAREA – PERPETUĂ PENDULARE ÎNTRE CONSENS ȘI CONTROVERSĂ	
Andreea TRANDAFIR	493

Cuvânt înainte

Buna tradiție a Școlii Doctorale din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din Iași de a organiza anual o manifestare științifică împreună cu tinerii cercetători în domeniul teologiei, și nu numai, înregistrează anul acesta, 2014, cea de-a șasea ediție, așezată, ca și celelalte cinci de până acum, sub titlul generic „Studia Theologica Doctoralia”. De asemeni, a devenit o tradiție ca această manifestare științifică să fie organizată în parteneriat cu Facultatea de Teologie Romano-Catolică din cadrul Universității „Karl-Franzens” din Graz, Austria.

În acest an cercetarea științifică a fost centrată pe tema oficială fixată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române care a declarat anul 2014 *Anul omagial Euharistic (al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Împărtășanii) și An comemorativ al Sfinților Martiri Brâncoveni*. Importanța majoră a acestei teme, cu cele două componente ale ei, a fost subliniată în toate instituțiile de învățământ teologic, mediu și universitar, în cadrul congreselor, conferințelor și a altor forme de manifestare academico-științifice la nivelul eparhiilor, în conferințele preoțești eparhiale și protopopești, în cadrul cercurilor pastorale, în cadrul orelor de religie și, nu de puține ori, rezultatele acestor dezbateri au fost adunate și publicate în volume care vor oferi, pe termen lung, răspunsuri la provocările lumii contemporane adresate Bisericii aflată în misiune.

Tema despre Spovedanie și Împărtășanie este importantă, atât din punct de vedere teologic, necesitând permanent noi aprofundări

și contextualizări, cât și din punct de vedere practic, pastoral-misionar, cercetarea științifică fiind chemată să răspundă întrebărilor și provocărilor reale ale parohiei zilelor noastre. Necesitatea unor dezbateri pe tema Sfintei Spovedanii și a Sfintei Împărtășanii, a identității fiecăreia dintre ele, dar și a unității lor, apare pe fondul unor tendințe greșite, dăunătoare învățaturii despre cele două Taine și practicării lor în viața de parohie, tendințe care minimalizează rolul Spovedaniei în viața credincioșilor și accentuează, în mod exagerat, primirea frecventă a Sfintei Împărtășanii fără o pregătire adecvată, în cadrul căreia, la loc de cinste, să se afle Taina Spovedaniei. Conștiința că cele două Sfinte Taine stau împreună este de o vârstă cu Biserica însăși. Acest fapt este exprimat într-una din cele mai vechi scrieri creștine, care spune: „Când vă adunați în duminica Domnului, frângeți pâinea și mulțumiți, după ce, mai întâi, v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată” [Didahia, în vol. *Scrierile Părinților Apostolici*, col. «P.S.B.», vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 27 ș.u., apud *Pastorala Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române privind însemnătatea Anului Omagial Euharistic (al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Împărtășanii)*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 2014, p. 5].

Comemorarea Sfinților Brâncoveni este determinată de împlinirea a 300 de ani de la martiriul domnitorului Constantin Brâncoveanu, a celor patru fii ai săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei, și a sfetnicului Ianache, întâmplat în ziua de 15 august 1714. Legătura strânsă dintre cele două componente ale temei fixate pentru anul în curs este arătată în *Pastorala Sfântului Sinod* la care am făcut referire și mai sus: „Deloc întâmplător, spune *Pastorala*, în anul acesta în care omagiem Sfânta Euharistie comemorăm și 300 de ani de la martiriul sau mucenicia Sfinților Brâncoveni (1714), deoarece există o legătură duhovnicească adâncă între iubirea jertfelnică a lui Hristos pentru umanitate, celebrată în Sfânta Euharistie, și iubirea jertfelnică a Martirilor sau a Mucenicilor pentru Hristos, cinstită în slujbele de pomenire ale acestora de către Biserică. În ambele se vede taina

Crucii și Învierii lui Hristos, Biruitorul păcatului, al iadului și al morții, Care dăruiește celor ce cred în El mântuire și viață veșnică” (*Pastorala...*, p. 8).

Cea de a VI-a ediție a Simpozionului internațional, care s-a desfășurat la Mănăstirea Neamț, în zilele de 12-13 mai, a avut, cum era și firesc, în centrul preocupărilor științifice tema oficială în Patriarhia Română pentru anul în curs. Astfel, o serie de comunicări științifice susținute de către participanți au fost conectate la această temă. Urmând, însă, obiceiul statornicit de la începutul acestei serii de manifestări științifice, am lăsat participanților, în special doctoranzilor, libertatea și posibilitatea de a prezenta în cadrul simpozionului aspecte ale temelor care fac obiectul cercetărilor lor în cadrul studiilor doctorale. Așa se face că unele referate s-au plasat în afara temei propusă de Sfântul Sinod, dar nu și în afara interesului participanților. Diversitatea temelor prezentate a menținut trează atenția celor prezenți și a imprimat o notă de dinamism acestei întruniri științifice pe toată durata desfășurării ei.

În calitate de organizator al acestui simpozion, în nume personal, dar și în numele Școlii Doctorale pe care o reprezint, se cuvine să aduc mulțumiri celor care au contribuit la buna împlinire a evenimentului.

Un cuvânt de mulțumire doresc să adresez, întâi de toate, Înaltpreasfințitului Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, cu binecuvântarea căruia s-au desfășurat lucrările simpozionului.

Se cade să menționez, de asemeni, pe doctoranzii, din țară și din străinătate, aparținând domeniului teologie, ca și celor care aparțin altor domenii de cercetare. Interesul mereu în creștere pentru această activitate și seriozitatea lor în tratarea temelor prezentate au sporit, de la un an la altul, importanța acestei activități științifice. De altfel, „ambasadorii” cei mai buni și mai eficienți în popularizarea acestei activități au fost și rămân participanții înșiși.

Cuvânt de mulțumire adresez colegilor de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, și celor care sunt membri ai Școlii Doctorale și celor care nu sunt, pentru încurajare, susținere și,

mai ales, pentru contribuția științifică pe care au adus-o în cadrul simpozionului și la realizarea acestui volum. În egală măsură sunt dator cu mulțumiri Profesorului Pablo Argárate de la Universitatea din Graz pentru deschiderea pe care a acordat-o parteneriatului pe care i l-am propus, pentru eforturile pe care le face ca acest parteneriat să funcționeze și pentru mediatizarea evenimentului nostru în spațiul universitar austriac. Un cuvânt special de mulțumire, însoțit de multă recunoștință, aduc vrednicului stareț al Lavrei Neamțului, Arhimandritul Dr. Benedict Sauciuc, pentru amabilitatea și prietenia cu care a întâmpinat solicitarea noastră de a găzdui și cea de a VI-a ediție a Simpozionului internațional „Studia Theologica Doctoralia”, pentru ospitalitatea pe care ne-a arătat-o și pentru buna rânduire a tuturor celor de trebuniță pentru o activitate științifică la care au participat peste 50 de persoane, multumindu-i, încă o dată, pentru găzduirea ediției a V-a ale cărei amintiri frumoase sunt încă vii în sufletul nostru. Pentru atmosfera duhovnicească a Sfintei Mănăstiri Neamț, căreia ne-a făcut părtași, și pentru șansa de a fi printre călugării osârduitori pe care îi păstorește, alături de mormântul Sfântului Paisie și sub streășina ctitoriei Sfântului Voievod Ștefan, se cuvin, de a semeni, mulțumiri și recunoștință, mulțumind totodată părinților din mănăstire și celor care se ostenesec la centrul Pastoral-Misionar Sfântul Paisie, care ne-au primit și ne-ai înconjurat ca pe niște casnici ai lor.

Nădăjduind că Simpozionul nostru și volumul rodit în urma lui înseamnă un lucru bun, făcut bine până la capăt, plăcut lui Dumnezeu și folositor oamenilor, oferim al VI-lea volum al colecției „Studia Theologica Doctoralia”, celor interesați, spre lecturare, spre îmbogățire teologică și spre zidire sufletească.

Pr.prof.univ.dr. Viorel SAVA

Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”
din Iași